

Đã có khá nhiều bài viết và diễn đàn đề cập đến tái cơ cấu tổ chức tín dụng (TCTD) ở Việt Nam trên nhiều góc độ khác nhau. Tuy nhiên, đây là vấn đề lớn, trong quá trình triển khai để án tái cơ cấu, còn có những ý kiến khác nhau, và hiện nay, còn nhiều việc phải tiếp tục triển khai. Để góp phần đa dạng ý kiến khách quan, bài viết xin trao đổi thêm một số nội dung của chủ đề này.

1. Về nhận thức và quan điểm

Trước hết có thể khẳng định rằng, trong 3 nội dung tái cơ cấu nền kinh tế: tái cơ cấu doanh nghiệp nhà nước, tái cơ cấu đầu tư công và tái cơ cấu TCTD thì nội dung thứ 3 đến nay có kết quả nổi bật nhất, được triển khai quyết liệt nhất và đồng bộ nhất, kể cả việc xử lý cụ thể, việc điều hành chính sách, việc hoàn thiện môi trường pháp lý.

Sau đến triển khai tái cơ cấu TCTD được bàn đến nhiều nhất, có nhiều ý kiến nhất,... Ví dụ điển hình về việc thành lập và đưa vào hoạt động Công ty trách nhiệm hữu hạn một thành viên quản lý tài sản các TCTD Việt Nam (VAMC) cũng có nhiều ý kiến khác nhau. Nhưng đến nay, chưa thấy có đề xuất nào ưu việt hơn để thay thế định chế tài chính này. Đa số ý kiến thừa nhận đây là cách làm sáng tạo, có tính đặc thù, phù hợp với thực tiễn Việt Nam. Một số ví dụ khác, như việc ban hành và đưa vào áp dụng Thông tư 02/2013/TT-NHNN, mặc dù bị lùi thời hạn thi hành, nhưng đến nay, đã được thực tiễn chấp nhận,...

Cuối cùng, đây là lĩnh vực

BÀN THÊM VỀ TÁI CƠ CẤU TỔ CHỨC TÍN DỤNG Ở VIỆT NAM

*PGS., TS. Nguyễn Đức Hưng **

phức tạp nhất vì liên quan đến quyền lợi của các cổ đông, nhất là cổ đông lớn, kể cả nhà đầu tư là tổ chức tài chính nước ngoài, đến các tập đoàn kinh tế trong nước, đến cá nhân,... đến đông đảo người gửi tiền,... nhưng đến nay, các vấn đề đó đã được giải quyết hiệu quả.

2. Về kết quả tổng quát

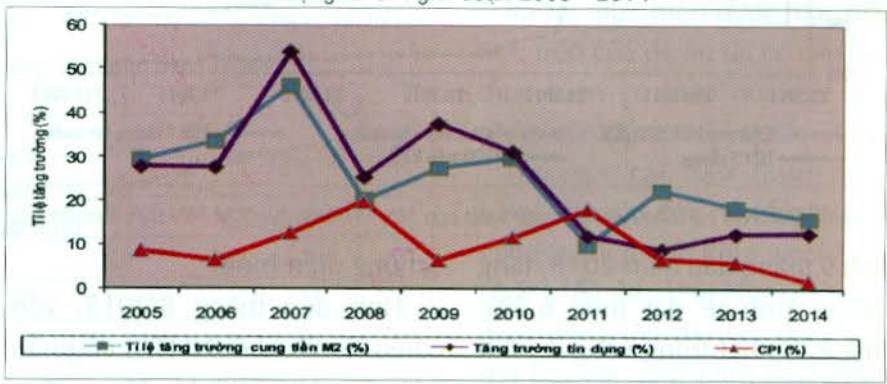
Một là, đạt được mục tiêu cao nhất trong điều hành chính sách tiền tệ và hoạt động ngân hàng, đó là ổn định tiền tệ, hỗ trợ thúc

đẩy tăng trưởng bền vững, góp phần bảo đảm an sinh xã hội và hệ thống TCTD phát triển an toàn, lành mạnh.

Về thực hiện mục tiêu cao nhất trong điều hành chính sách tiền tệ, có thể tham khảo biểu đồ về mối quan hệ giữa tăng trưởng tổng phương tiện thanh toán (TPTTT), tín dụng, chỉ số giá tiêu dùng (CPI) dưới đây: (Biểu đồ 1 - 2)

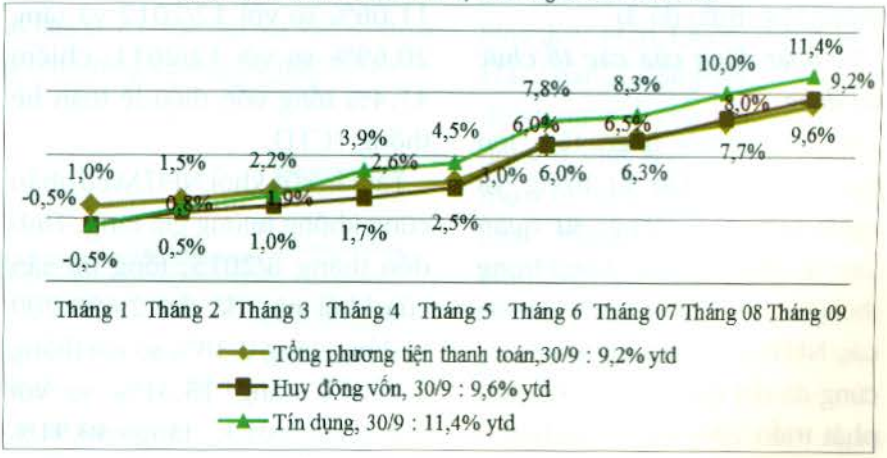
CPI bình quân 9 tháng đầu năm 2015 so với bình quân cùng kỳ năm trước tăng 0,74%. Cũng

Biểu đồ số 1: Mối quan hệ giữa tăng trưởng TPTTT, tín dụng và CPI giai đoạn 2005 - 2014

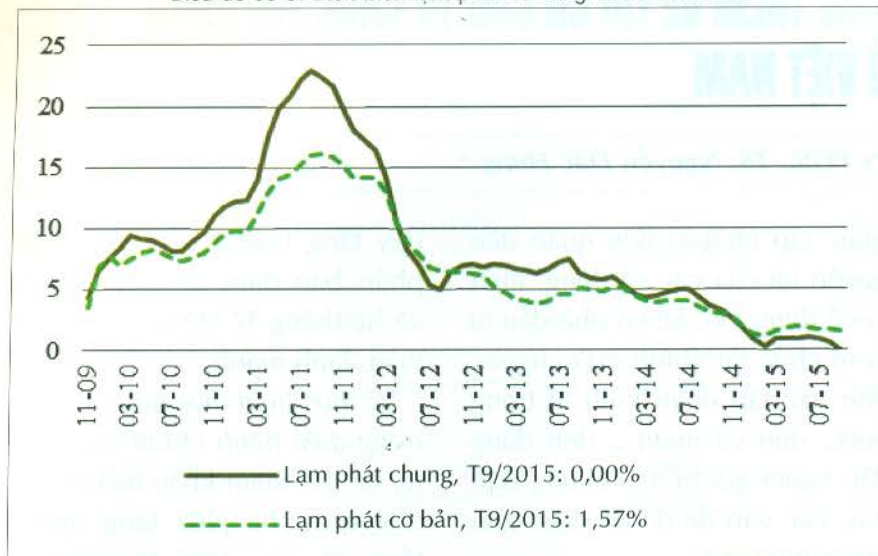
Nguồn: Tổng cục Thống kê và NHNN

Biểu đồ số 2: Diễn biến một số chỉ tiêu cơ bản điều hành chính sách tiền tệ 9 tháng đầu năm 2015

Nguồn: Tham khảo và tính toán từ báo cáo của Vietcombank

Biểu đồ số 3: Diễn biến lạm phát 9 tháng đầu năm 2015

Nguồn: Tham khảo và tính toán từ số liệu Tổng cục Thống kê và Báo cáo của Vietcombank

Biểu đồ số 4: Diễn biến lãi suất nội tệ các năm 2011 - 2013

Nguồn: NHNN và tổng hợp từ trang web của NHTM NN; NHTM NN đã cổ phần hóa

tính 9 tháng đầu năm 2015, tăng trưởng kinh tế đạt mức 6,5%, mức cao nhất trong vòng 5 năm trở lại đây. Lạm phát cơ bản bình quân 9 tháng năm 2015 tăng 2,15% so với bình quân cùng kỳ năm 2014 (Biểu đồ 3)

Về hoạt động của các tổ chức tín dụng

Một trong mối quan tâm lớn của các nhà đầu tư trong và ngoài nước nói riêng, sự quan tâm của dư luận nói chung trong thời gian qua đó là hoạt động của các NHTM cổ phần thì khối này cũng đã đạt được những kết quả phát triển vững chắc sau hơn 3 năm cơ cấu lại, có thể là minh

chứng điển hình.

Tính đến tháng 8/2015, vốn điều lệ của khối NHTM cổ phần đã đạt 186.200 tỷ đồng, tăng 2,79% so với 12/2014, tăng 3,98% so với 12/2013, tăng 11,06% so với 12/2012 và tăng 20,69% so với 12/2011; chiếm 41,4% tổng vốn điều lệ toàn hệ thống TCTD.

Tài sản của khối NHTM cổ phần cũng không ngừng gia tăng. Tính đến tháng 8/2015, tổng tài sản của khối này đã đạt 2.698.200 tỷ đồng, tăng 0,38% so với tháng 12/2014, tăng 15,31% so với tháng 12/2013, tăng 30,91% so với 12/2012 và tăng 25,77%

so với 12/2011; chiếm 39,95% toàn hệ thống TCTD.

Huy động vốn của khối NHTM cổ phần tăng ổn định trong giai đoạn 2011-2015, tốc độ tăng từng năm tương ứng là 13,14%; 12,0%; 23,44%; 17,91%; tháng 8/2015, tăng 5,82% so với năm 2014 (tăng 72,49% so với năm 2011).

Huy động vốn của khối NHTM cổ phần tiếp tục chiếm thị phần cao trong toàn hệ thống TCTD, tháng 8/2015 chiếm 44,95% (năm 2011 là 46,62%).

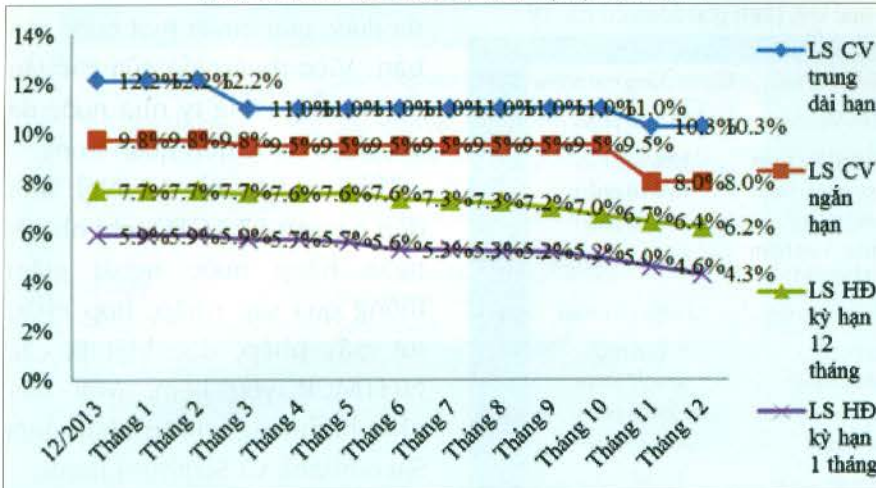
Dư nợ cho vay của khối NHTM cổ phần tăng liên tục trong giai đoạn 2011 - 2015, tốc độ tăng hàng năm tương ứng lần lượt là 30,85%; 6,10%; 20,13%; 17,17%; tháng 8/2015, tăng 10,53% so với năm 2014 (tăng 65,07% so với 2011). Thị phần tín dụng vẫn tiếp tục ở mức cao với tỷ trọng 40,13% tại thời điểm tháng 8/2015 (năm 2011 là 37,47%).

Hai là, đạt được mục tiêu trung gian trong điều hành chính sách tiền tệ và hoạt động ngân hàng, đó là lãi suất giảm dần và ổn định, tỷ giá cũng ổn định và nằm trong tầm kiểm soát.

Nếu như trên thị trường tiền tệ: Lãi suất huy động vốn, lãi suất cho vay của các TCTD,... trong năm 2011 còn ở mức rất cao thì từ đầu năm 2012 đã giảm dần trong các năm 2013 - 2014, khá ổn định và giảm nhẹ trong năm 2015. (Biểu đồ 4, 5, 6, 7)

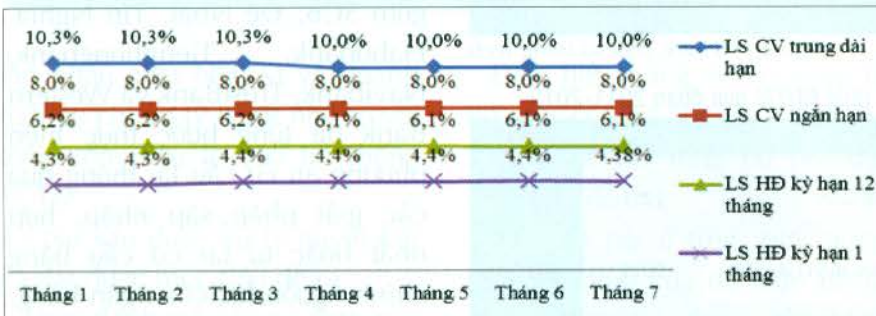
Về tỷ giá USD/VND, chỉ tính riêng trong năm 2015, mặc dù có những tác động khác nhau của thị trường quốc tế cũng như diễn biến vĩ mô trong nước, nhưng NHNN vẫn chủ động, linh hoạt điều hành tỷ giá theo

Biểu đồ số 5: Diễn biến lãi suất nội tệ năm 2014

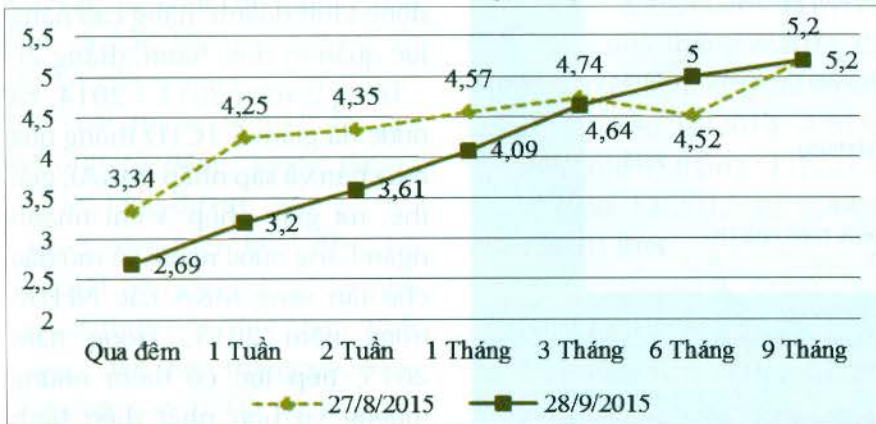
Nguồn: NHNN và tổng hợp từ trang web của NHTM NN; NHTM NN đã cổ phần hóa

Biểu đồ số 6: Diễn biến lãi suất nội tệ năm 2015

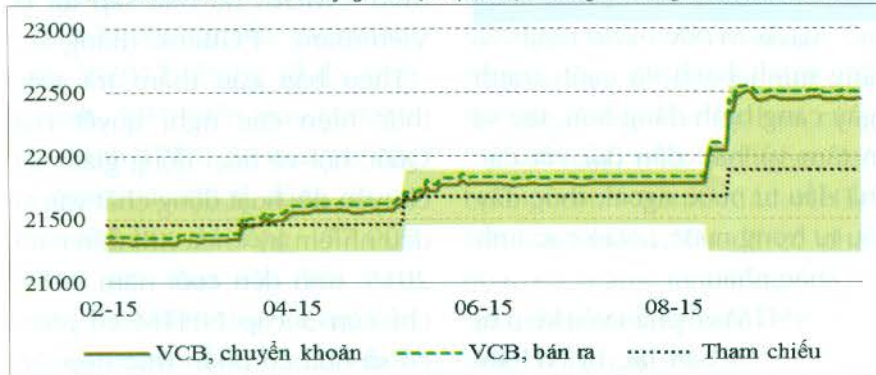
Nguồn: NHNN và tổng hợp từ trang web của NHTM NN đã cổ phần hóa

Biểu đồ số 7: Lãi suất thị trường liên ngân hàng hiện nay

Nguồn: Tham khảo và tính toán từ báo cáo của Vietcombank

Biểu đồ số 8: Diễn biến tỷ giá được lựa chọn trong 9 tháng đầu năm 2015

Nguồn: Tham khảo và tính toán từ báo cáo của Vietcombank

mục tiêu đề ra, có thể tham khảo ở Biểu đồ 8.

Việc giảm dần lãi suất, chủ động điều hành linh hoạt và ổn định tỷ giá, tạo môi trường đầu tư ổn định cho các nhà đầu tư trong và ngoài nước, nhưng vẫn khuyến khích người gửi tiền vào các TCTD, hạn chế tình trạng đô la hóa.

Các quy định quản lý ngoại hối, quản lý vay nợ nước ngoài, kiểm soát các luồng ngoại tệ chuyển ra và chuyển vào được thực hiện chặt chẽ, theo hướng hạn chế tình trạng đô la hóa và thực hiện mục tiêu điều hành tỷ giá đã đề ra, phù hợp dần với thông lệ quốc tế và thực tiễn Việt Nam, tạo điều kiện cho thu hút vốn đầu tư nước ngoài, chuyển lợi nhuận về nước, rút vốn, đầu tư trên thị trường chứng khoán,...

Ba là, thực hiện được mục tiêu trực tiếp của đề án tái cơ cấu hay thực hiện có hiệu quả các giải pháp của đề án tái cơ cấu TCTD

Thu hút các tập đoàn ngân hàng lớn của các nền kinh tế có công nghiệp chế biến và chế tạo phát triển đến Việt Nam mở rộng hoạt động lâu dài tạo điều kiện thu hút các nhà kinh doanh lớn đầu tư vốn và công nghệ.

- Các tập đoàn hàng đầu thế giới đã và sẽ đến Việt Nam, từ Hoa Kỳ, Hàn Quốc, Nhật Bản, Đài Loan,... cũng đã có các tập đoàn ngân hàng lớn đang hoạt động ở Việt Nam, với tư cách là mở chi nhánh, cổ đông chiến lược của các ngân hàng Việt Nam. Điển hình trong số này là Nhật Bản, bên cạnh các chi nhánh, còn là cổ đông chiến lược tại Vietcombank, Vietinbank, Eximbank,... Các tập đoàn ngân hàng lớn cũng như các NHTM có

Bảng số 1: Các vụ mua cổ phần của các tổ chức tài chính nước ngoài và trong nước tại các ngân hàng thương mại Việt Nam giai đoạn cơ cấu lại

STT	Bên mua	Bên bán	Giá trị	Năm
1	IFC và Maybank	NHTM CP An Bình	600 tỷ đồng trái phiếu	2010
2	Fullerton Financua Holdings	NHTM CP phát triển Mekong	15% cổ phần	2010
3	IFC	NHTM CP Công thương Việt Nam	10% cổ phần	2011
4	The Bank of Novascotia	NHTM CP Công thương Việt Nam	15% cổ phần	2011
5	BNP Paribas	NHTM CP Phương Đông	20% cổ phần	2011
6	Lienviet Bank	Tổng công ty bưu chính Việt Nam (Công ty tiết kiệm bưu điện)	14,99% vốn điều lệ	2011
7	CTCPSXTM Thành Thành công	NHTM CP Sài Gòn Thương tín	15 triệu cổ phiếu	2011
8	Commonwealth Bank	NHTM CP Quốc tế	5% cổ phần	2011
9	United Oversea Bank	NHTM CP Phương Nam	20% cổ phần	2011
10	Mizoho Bank	NHTM CP Ngoại thương Việt Nam	15% cổ phần	2011
11	Doji Group	NHTM CP Tiên Phong	20% cổ phần	2012
12	Fullerton Financial Holdings	NHTM CP phát triển Mekong	5% cổ phần	2012
13	Maritime Bank	NHTM CP phát triển Mekong	15.228.000 cổ phần	2012
14	The Tokyo – Mitsubishi Banking Corporation	NHTM CP Công thương Việt Nam	20% cổ phần	2012

Nguồn: NHNN, một số trang web

Bảng số 2: Các vụ mua bán lại và hợp nhất NHTM giai đoạn 2011-2013

STT	Tổ chức cũ	Tổ chức mới	Năm	M&A
1	NHTM CP Đệ Nhất NHTM CP Tín Nghĩa NHTM CP Sài Gòn	NHTM CP Sài Gòn	2011	Hợp nhất
2	NHTM CP Liên Việt Công ty tiết kiệm bưu điện	NHTM CP Bưu điện Liên Việt	2011	Sáp nhập
3	-Shinhan Việt Nam -Shinhan Vina	Shinhan Việt Nam	2011	Sáp nhập
4	NHTM CP Nhà Hà Nội NHTM CP Sài Gòn – Hà Nội	NHTM CP Sài Gòn – Hà Nội	2012	Sáp nhập
5	Tập đoàn Thiên Thanh và các cá nhân NHTMCP Đại Tín	NHTMCP Xây dựng Việt Nam	2013	Mua lại
6	NHTM CP Phương Tây Tổng công ty CP tài chính dầu khí	NHTM CP Đại chúng	2013	Hợp nhất
7	NHTM CP phát triển nhà TP. Hồ Chí Minh NHTM CP Đại Á	NHTM CP phát triển nhà TP. Hồ Chí Minh	2013	Sáp nhập
8	NH Liên doanh Lào Việt NHTMCP Đầu tư và Phát triển Việt Nam (BIDV)	Chi nhánh BIDV Bến Nghé và Chương Dương tiếp nhận toàn bộ tài sản	2013	CG
9	Công ty cho thuê tài chính ANZ/ V-TRAC	Rút giấy phép hoạt động	2013	Rút giấy phép
10	Công ty Tài chính Việt Société Générale (SGVF)	NHTM CP phát triển nhà TP. Hồ Chí Minh mua lại	2013	Mua lại

Nguồn: NHNN, một số trang web

cổ đông chiến lược nước ngoài đáp ứng ngày càng tốt hơn nhu cầu vốn đầu tư, các dịch vụ ngân hàng hiện đại cho mở rộng quy mô kinh doanh tại Việt Nam. (Bảng 1)

- Tái cơ cấu hệ thống tổ chức tín dụng kiên quyết và hiệu quả, tạo điều kiện cho hoạt động ngân

hàng minh bạch và cạnh tranh ngày càng bình đẳng hơn, tạo sự an tâm và hấp dẫn đối với các nhà đầu tư nước ngoài, thúc đẩy đầu tư trong nước,... vào các lĩnh vực khác nhau.

Các NHTM cổ phần yếu kém bị sáp nhập, bị bán lại, bị NHNN mua lại với giá 0 đồng. Tình hình

sở hữu chéo trong các NHTM CP đã được giải quyết một bước căn bản. Việc thoái vốn của các tập đoàn, tổng công ty nhà nước đã đạt được bước tiến quan trọng.

Theo số liệu của NHNN, tính đến nay, có 17 TCTD, chi nhánh ngân hàng nước ngoài giảm thông qua sáp nhập, hợp nhất, rút giấy phép, đặc biệt là các NHTMCP yếu kém. Mới đây nhất là thương vụ sáp nhập giữa Sacombank và Southern Bank.

Cụ thể, trong giai đoạn 2012 - 2013, 8 ngân hàng yếu kém, gồm SCB, Đệ Nhất, Tín Nghĩa, Habubank, Tienphongbank, Navibank, TrustBank và Western Bank đã từng bước thực hiện phương án cơ cấu lại thông qua các giải pháp sáp nhập, hợp nhất hoặc tự tái cơ cấu bằng chính nguồn lực của ngân hàng, của cổ đông hiện hữu, trong đó tập trung vào việc củng cố hoạt động kinh doanh, nâng cao năng lực quản trị điều hành. (Bảng 2)

Trong 2 năm 2013 - 2014, cả nước đã giảm 5 TCTD thông qua mua bán và sáp nhập (M&A), giải thể, rút giấy phép 3 chi nhánh ngân hàng nước ngoài và mở đầu cho làn sóng M&A các NHTM trong năm 2015. Trong năm 2015, tiếp tục có thêm những thương vụ hợp nhất điển hình là sáp nhập giữa BIDV - MHB, MSB - MDB, dự báo sắp tới là VietinBank - PGBank. (Bảng 3)

Theo báo cáo thẩm tra việc thực hiện các nghị quyết của Quốc hội về hoạt động giám sát chuyên đề, hoạt động chất vấn từ đầu nhiệm kỳ khóa XIII đến năm 2015, tính đến cuối năm 2014, chỉ còn 3 cặp NHTM cổ phần có sở hữu cổ phần trực tiếp lẫn nhau. Sở hữu cổ phần trực tiếp

Bảng số 3: Các vụ mua bán lại, hợp nhất, ngừng hoạt động TCTD giai đoạn 2014-2015

STT	Tổ chức cũ	Tổ chức mới	Năm	M&A
1	NHPT Nhà Đồng bằng sông Cửu Long - MHB	Sáp nhập vào BIDV	2015	Sáp nhập
2	NHTMCP Mê Kông	Sáp nhập vào NHTM CP Hàng Hải	2015	Sáp nhập
3	NHTMCP Xây dựng Việt Nam	NHNN mua lại 0 đồng và giao cho VCB	2014	Mua lại
4	NHTM CP Đại Dương - Oceanbank	NHNN mua lại 0 đồng và giao cho Vietinbank	2015	Mua lại
5	GP Bank	NHNN mua lại 0 đồng và giao cho Vietinbank	2015	Mua lại
6	NHTM CP Phương Nam	Sacombank	2015	Sáp nhập
7	NHTM CP Đông Á	NHNN đang kiểm soát đặc biệt	2015	Kiểm soát đặc biệt
8	NHTMCP Xăng dầu - PG Bank	Sáp nhập vào Vietinbank	2015	Sáp nhập
10	Công ty TNHH Tài chính Than - Khoáng sản Việt Nam (CMF)	VPBank mua lại	2014	Mua lại
11	Công ty tài chính cổ phần dệt may Việt Nam (TEC)	NHTM CP Hàng Hải mua lại	2015	Mua lại

Nguồn: NHNN, một số trang web

lẫn nhau giữa NHTM và doanh nghiệp chiếm tỷ lệ rất nhỏ so với tổng vốn điều lệ của hệ thống TCTD.

- Nợ xấu được xử lý quyết liệt và đạt được mục tiêu đề ra.

Theo đánh giá và xác định của Ngân hàng Nhà nước thì nợ xấu của các tổ chức tín dụng (bao gồm cả các khoản nợ được cơ cấu lại của Vinashin, Vinalines) đến cuối tháng 9/2012 là gần 465.000 tỷ đồng, tương đương 17,21% tổng dư nợ.

Sau 3 năm triển khai đồng bộ và quyết liệt các giải pháp phù hợp với thực tiễn Việt Nam, tính chung, đến hết tháng 8/2015, hệ thống các TCTD xử lý được hơn 424.000 tỉ đồng nợ xấu, tức tương đương tới 91,2% tổng số nợ xấu ước tính tại thời điểm tháng 9/2012. Trong số đó, tính từ năm 2013 đến nay, VAMC phát hành TPĐB để mua nợ xấu đạt hơn 204.000 tỉ đồng dư nợ gốc nội bảng, khoảng 177.000 tỉ đồng giá mua nợ. Đến nay, VAMC thực hiện thu hồi nợ, bán nợ, bán tài sản đảm bảo đạt hơn 13.000 tỉ đồng.

Đến hết tháng 9/2015, tỷ lệ nợ xấu của hệ thống TCTD là 2,92% so với tổng dư nợ, đạt mục tiêu đề ra.

Như đã nói ở trên, mối quan tâm lớn nhất của dư luận đó là chất lượng tín dụng của khối NHTM cổ phần. Thực tế, tỷ lệ nợ xấu của riêng khối các NHTM cổ phần tính đến tháng 8/2015 đã giảm về mức 1,98% (giảm so với tỷ lệ 3,4% vào 12/2014, 4,81% tại thời điểm tháng 11/2013, 4,67% vào 12/2012 và 2,44% vào 12/2011).

3. Dự báo thời gian tới

- Thị trường tiền tệ tiếp tục ổn định. Đồng đảo người dân vẫn tin tưởng gửi tiền và các NHTM khác nhau, kể cả các NHTM CP được nhà nước mua lại, sáp nhập,... Tuy nhiên, lãi suất tiền gửi nội tệ của các kỳ hạn có sự "phân loại" nhất định theo môi trường cạnh tranh. Các NHTM NN và NHTM NN đã cổ phần hóa, có màng lưới rộng, có uy tín,... nên lãi suất một số kỳ hạn thấp hơn; các NHTM cổ phần phải cơ cấu mạnh, có thương

hiệu hạn chế hơn, lãi suất cao hơn.

- Lãi suất cho vay nội tệ có thể sẽ giảm nhẹ nếu như môi trường kinh tế vĩ mô không có biến động bất thường. Tuy nhiên, lãi suất cho vay cũng có tính cạnh tranh, có tính phân loại khách hàng. Những khách hàng được NHTM đánh giá tốt sẽ có lãi suất cho vay thấp hơn những doanh nghiệp uy tín không vững chắc. Lãi suất cho vay của các NHTM có uy tín, có lợi thế về huy động vốn sẽ có một số mức lãi suất cho vay khách hàng truyền thống thấp hơn.

- Tỷ giá cũng sẽ ổn định nếu như không có biến động bất thường lớn trên thị trường thế giới và khu vực, tình trạng đô la hóa tiếp tục giảm.

- Hoạt động mua bán lại, sáp nhập TCTD không diễn ra như các năm qua. Tuy nhiên, việc chuyển nhượng cổ phần, cổ phiếu và hoạt động đầu tư vào NHTM CP sẽ diễn ra thường xuyên hơn trên thị trường chứng khoán.

- Nợ xấu sẽ được giải quyết trên cơ sở yếu tố thị trường nhiều hơn, dựa trên cơ sở thị trường bất động sản ấm lên, hành lang pháp lý hoàn thiện hơn. Nợ xấu phát sinh mới sẽ giảm hẳn nhờ những bài học đã được các TCTD rút ra trong quá trình tái cơ cấu và các biện pháp quản trị điều hành được nâng lên trong quá trình tái cơ cấu, môi trường kinh tế vĩ mô tiếp tục thuận lợi. ■

NGUỒN TÀI LIỆU THAM KHẢO:

- www.sbv.gov.vn
- www.vcb.com.vn
- www.gso.gov.vn
- Một số trang thông tin điện tử và tài liệu khác.